

Bożena Kępkowska

Wystawa "Korpus Ochrony Pogranicza 1924-1939" w ZSOiS, 4 kwietnia 2014 roku

Przegląd Pruszkowski nr 1, 68-73

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wystawa „Korpus Ochrony Pogranicza 1924–1939” w ZSOiS, 4 kwietnia 2014 roku

W dniu 4 kwietnia 2014 r. w Zespole Szkół Ogólnokształcących i Sportowych w Pruszkowie, przy ul. Gomulińskiego 2 odbyła się uroczystość otwarcia wystawy „Korpus Ochrony Pogranicza 1924-1939”.

Na uroczystości byli obecni:

1. Pani Elżbieta Smolińska – Starosta Pruszkowski,
2. Pan płk Krzysztof Gawęda – Dyrektor biura Komendy Głównej Straży Granicznej i Pani por. Jolanta Bilińska oraz przedstawiciele Komendanta Głównego,
3. Pani por. Dorota Białoń – przedstawiciel Komendanta Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej,
4. Pan Waldemar Bocheński – prezes Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych, oraz członkowie Stowarzyszenia – Pani Maria Lubas i Pan Jan Czapiewski,
5. Pani Irena Horban – Prezes Pruszkowskiego Towarzystwa Kulturalno Naukowego, sekretarz Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Koło Nr 6 Pruszków.
6. Pan Zdzisław Zaborski – Prezes Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Koło Nr 6 Pruszków.
7. Pani Zofia Zawadzka – Skarbnik Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Koło Nr 6 Pruszków.
8. Pani Barbara Ratyńska – Sekretarz Pruszkowskiego Towarzystwa Naukowego w Pruszkowie.

9. Pani Teofila Pytkowska – Członek Komisji Rewizyjnej Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Koło Nr 6 Pruszków.

10. Pan Tadeusz Jakubowski – harcerz, architekt, więzień PRL-u, członek Związku Pisarzy Polskich, autor wielu publikacji o Pruszkowie.

11. Pani Aneta Hofman – autorka wystawy, prezes Fundacji Kresy Historii,

12. Dyrektorzy, nauczyciele i uczniowie szkół, którzy przyjęli nasze zaproszenie.

Od trzech lat „nasza szkoła bierze udział w programie edukacyjnym *Katyń – ocalić od zapomnienia*. Dlatego jak co roku w kwietniu obchodzimy dni katyńskie.

Trzy lata temu zostały posadzone symboliczne Dęby Katyńskie.

Otworzyliśmy wówczas wystawy:

– Aleksandra Zaleskiego „Ekshumacja w Miednoje”, – Marka Gajewskiego „Policja Państwowa II RP”, – Waldemara Bocheńskiego

– wystawa dowodów Zbrodni Katyńskiej.

W tym roku przystąpiliśmy do realizacji kolejnego naszego programu, a było to otwarcie wystawy zatytułowanej „Korpus Ochrony Pogranicza 1924-1939”. Autorem jej jest pani Aneta Hoffman – prezes Fundacji „Kresy Historii”.

Podczas uroczystości młodzież przypominała zgromadzonym czym był „Katyń” i dlaczego nie wolno o nim zapomnieć.

Po wystąpieniu młodzieży pani Elżbieta Smolińska – Starosta Pruszkowski wraz z uczniami złożyła kwiaty i zapaliła znicze pod Dębami Katyńskimi.

Po powrocie pani Starosty na salę kontynuowano spotkanie. Zebrani uczcili pomordowanych symboliczną minutą ciszy.

Następnie zabrali głos:

Pan Waldemar Bocheński – Prezes Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych, który powiedział parę słów na temat Korpusu Ochrony Pogranicza:

Korpus Ochrony Pogranicza był formacją wojskową czasów pokoju, utworzoną w 1924 roku w obliczu narastającego bandytyzmu i agresji inspirowanej przez sowieckie służby specjalne na terenach przygranicznych.

Jego powołanie miało na celu bezpośrednią ochronę wschodnich granic Rzeczypospolitej przed penetracją agentów i grup dywersyjnych, przierzucanych coraz śmielej na teren RP ze Związku Radzieckiego.

Na przestrzeni piętnastu lat swojej pracy na wschodnich rubieżach kraju, starannie dobierani i szkoleni żołnierze, stanowiący elitę militarną Wojska Polskiego, dbali o bezpieczeństwo i spokój mieszkańców, wrastając jednocześnie w kresowy krajobraz, stapiając się z nim, dołączali do tak przez nas wszystkich kochanej legendy Kresów. Byli ważnymi uczestnikami życia społeczno-kulturalnego miast pogranicza, wspierali rozwój infrastruktury poprzez

budowę dróg, mostów itp. W trudnych dniach września 1939 r. bronili północnej i zachodniej granicy Rzeczypospolitej, później zaś wzięli na siebie ciężar powstrzymania wkraczającej do Polski Armii Czerwonej i pomimo braku sprzętu, amunicji i wyczerpania przez dwa tygodnie samotnie stawiali czoło wrogowi.

Wielu z nich spoczęło później w zbiorowych mogiłach Katynia, Charkowa, czy Tweru, zapomniała o nich komunistyczna Polska. Poprzez wystawę pragniemy przywrócić chociaż część tej pamięci...

Pani Aneta Hoffman – autorka wystawy:

Wystawa prezentowana była w 2011 roku w Warszawie. Zbiory udostępnił min. Muzeum Polskich Formacji Granicznych Straży Granicznej, członkowie Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych oraz rodziny żołnierzy KOP rozsiane po całym świecie.

O otwarcie wystawy poproszeni zostali:

- Pani Elżbieta Smolińska – Starosta Pruszkowski,
- Pan płk Krzysztof Gawęda – przedstawiciel Komendy Głównej Straży Granicznej,
- Pan Waldemar Bocheński – Prezes Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych,
- Pani Aneta Hoffman – autorka wystawy,
- Pani Wanda Kurek – Dyrektor Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Sportowych w Pruszkowie.

Wystawa na 30 planszach opowiada historię Korpusu Ochrony Pogranicza od jego powstania w roku 1924 do kampanii wrześniowej 1939. Prezentuje blisko 170 zdjęć archiwalnych, niejednokrotnie unikatowych, pochodzących z rozproszonych archiwów prywatnych i udostępnionych publicznie po raz pierwszy.

W latach 1920-1924 narastał niepokój na wschodniej granicy młodego państwa polskiego. Nieustanne prowokacje, akty dywersji przez służby radzieckie sprawiły, że żadna z działających tam formacji granicznych nie była w stanie zapewnić spokoju.

22 sierpnia 1924 roku na specjalnym posiedzeniu Rady Ministrów zapadła decyzja o powołaniu specjalnej formacji wojskowej pod nazwą Korpus Ochrony Pogranicza. Pierwszym dowódcą KOP został gen. bryg. Henryk Minkiewicz – Odrowąż.

W latach 1924-1931 powstały 103 strażnice, 39 kompleksów budynków dowództwa baonów, 10 kompleksów budynków szwadronowych, 53 stajnie oraz wiele magazynów, budynków gospodarczych i kuchni.

W 1926 roku utworzono szkoły Podoficerów Zawodowych: Piechoty i Kawalerii szkolących podoficerską kadre.

1928 rok – wydano instrukcję „Służby Granicznej”, która precyzowała zadania KOP. Do najważniejszych należały:

- zabezpieczenie granicy pod każdym względem: politycznym, wojskowym, skarbowo- celnym i bezpieczeństwa publicznego,
- żołnierze strzegli nienaruszalności znaków i urządzeń granicznych,
- nie dopuszczali do nielegalnego przewozu i przerzutu towarów przez granicę, tym samym zwalczali przemyt i wykroczenia skarbowe,
- obowiązek niesienia pomocy ludności pogranicza w czasie klęsk żywiołowych lub ataków przestępców.

W następnych latach powstały dowództwa pułków (w liczbie 6) i nowe bataliony. Wszystkie jednostki KOP począwszy od strażnic aż po brygady przyjęły nazwy miejscowości lub nazwy geograficzne regionów, w których stacjonowały sztaby np. Brygada KOP „Grodno”, Brygada KOP „Wilno”.

Nowym dowódcą KOP 14 października 1930 roku został gen. bryg. Jan Kruszewski.

Od 1936 roku sztab główny Wojsk Polskiego rozpoczął pracę nad planem wojny „Zachód”. Przewidziane w nim było użycie jednostek KOP do osłony granic z Litwą, Łotwą, ZSRR i Rumunią.

Równocześnie rozpoczęto formowanie oddziałów artylerii KOP (m.in. w Czortkowie, Klecku, Osowcu). Po aneksji Czechosłowacji zmieniła się koncepcja wykorzystania Korpusu w działaniach wojennych. Część formacji została włączona w struktury armii, a pozostałe jednostki miały za zadanie osłaniać wschodnią granicę Rzeczypospolitej.

W marcu 1939 roku pułk KOP „Karpaty” otrzymała pod ochronę powstałą po aneksji Czechosłowacji granicę polsko – węgierską.

Od maja 1939 roku kolejny raz zmieniła się koncepcja roli KOP w działaniach militarnych. Wobec braku możliwości walki na dwa fronty i rosącemu zagrożeniu niemieckiemu, większość sił korpusu miało zostać skierowanych na zachód. Obszar nadgraniczny KOP podzielony został na pięć stref mobilizacyjnych. W związku z tym większość oddziałów formacji miało stworzyć nowe jednostki taktyczne, a niewielkie siły pozostały na granicy.

We wrześniu 1939 roku KOP w sile 27 tys. musiał stawić czoło 600 tys. żołnierzy radzieckich i niemieckich, wielu żołnierzy trafiło do niewoli, zostali rozstrzelani w Katyniu, Twerze, Miednoje.

Na zakończenie uroczystości przybyli goście zaproszeni zostali do zwiedzania wystawy i Sali Tradycji Szkoły.